

ДРАГО ЈАНЧАР

ПОГЛЕД АНЂЕЛА

Над врховима похорских оморика ветар завија као несрећан и самотан вук. Удаљава се у неједнаким интервалима па затутњи негде у долини, као да његова невидљива маса удара о неку невидљиву преграду. А потом се враћа и ковитла облаке снега међу дрвећем, да дебла око пропланка шкрипе и јече. Поглед анђела се нагло спушта, застаје на повијеним врховима оморика, попут сечива пролази кроз гипку масу ваздуха и тренутак потом кроз тамну крошњу, међу грањем, крај дебла прекривеног ињем. Снега доле има мање, више је мрака и тишине коју прекида дрво што јечи, његова напета влакна, канцасто корење заривено у земљу. Сада потече преко земље, нагло избегавајући црне фигуре дрвећа подиже се над прекривеним грмљем крај руба пропланка. Ветар вуче за собом снежну измаглицу преко нагнуте чистине. Над њом се отвара видно поље, са оне стране га зауствља обронак високог брда чији врх нестаје у облацима. Уз подножје тог купастог брда приљубљена је дрвена кућа, до прозора затрпана снегом, с леве стране је још једна; нигде никаквог пута. Под надстрешницом крај улаза стоје две људске фигуре, огрнуте у овчији кожух. Ситнија фигура је женска, здепаста је мушка, непомично стоје под надстрешницом и гледају у беспуће пред кућом. Ветар вучје завија позади, на леђној низбрдици, јечањем се спусти у долину, где забубњи и бубњави одјек се врати. Жена погледа увис, осврћући се за буком снежног вихора. Мушкарац се сагне, замахне руком, повије се, упитно је погледа залепљен белим очним јабучицама и сићушним зеницама за њено бело лице, жена одмахне главом. Здепасти се усправи, опет непомично стоје. У тој непомичности још једном погне главу, протресе је, одмахне њом. Око са ивице шуме их мирно посматра. Онда се помери, полако им

се приближава преко стрмог пропланка, у оштрој равној линији кроз метеж, право ка њима, неколико корака даље се заустави, ослушне ударе њиховог срца, топли ток крви, убрзано дисање. Сада се подигне и крене увис, пролази поред потамнелог мушког лица, његових малих и жмиркавих очију, ињем прекривених обрва и капака, ка њој, посматра флеке на њеном младом, белом лицу, помодреле усне, погледом опипа танку плаву вену која јој пулсира на слепоочници. Кроз пукотину притворених врата спусти се у тамни ходник, и настави даље. Даље, у ниско поткровље, где слабашни пламичак свеће лиже мрачне ћошкове. Где на кревету лежи старац. Кошчате руке на ћebetу који му сеже до врата, изборано бледо лице, грашке зноја на челу. Очи су му склопљене, слабашно дише, полугласно зајечи. Пламен свеће затрепери, слепоочнице му заиграју на лицу, нагло отвори очи. Анице, каже тихо, Анице.

Дрхтавом руком досегне за шољицом на столици крај кревета, покуша да се ослони на лакат, преврне шољицу, течност се проспе преко ивице и полако капље на дрвен, нераван под. Сручи се натраг и из све снаге узвикне њено име, име Анице, која не чује, која са здепастим мушкарцем стоји под надстрешницом и слуша бубњање ветра. Око непомично мирује у мрачном ћошку, под распећем. Старац покреће усне, обликује нечујну реч. Полако се окреће на бок, сопће, онда види да је светлост нагло залепршала кроз читав простор, пламен се накривио, неко крај врата отреса ципеле. Жена улази носећи кожух у руци. Застане крај кревета и гледа га. Дуго тако стоји и пушта време да протиче. Старац помери тело и опет лежи на леђима погледа упртог у таваницу. С ким си била? пита. С ким си била? понавља она. Са Кретенном, каже старац. Кретен је у стаји, каже Аница. Добро, каже старац, у кућу не сме. Аница приђе кревету, поправља му јастук, пружа му топао лакат за који се хватају његови хладни прсти. Гледа је у лице, поглед му је измучен, очи с надом гледају у њу. Њено лице је уморно, очи тупо гледају преда се, као и малопре у ковитлање пахуља на пропланку пред кућом. Танка плава вена на њеним слепоочницама више не пулсира. Око се испод распећа помери изнад кревета, спусти се међу њихова лица, између оба погледа, између измученог и празног. Неко је овде, каже старац. А ко би па могао бити, каже Аница, нема никога. Сада се поглед спушта, продире кроз танки прорез његових капака, тамо, у уске зенице и црвене јабучице око њих. Око сада гледа из старца, његовим очима гледа, преузима његов поглед. Исусе, каже старац, боли ме иза чела. Око сада кроз црвену копрену види женску руку која се приближава, плавичаста је од мрза, њена хладна и храпава кожа

додирује чело, притисне, заустави се. Дуго остане тамо, очи се склапају, унутра, у телу је слабост, слабашни удари срца кљују свод лобање.

Њена хладна рука, топао лакат над њом, њено младо тело из којег у њега увире животни ток, невидљиви сок који већ све те дане, од када је пао у постељу, немилосрдно и невидљиво истиче из тела. Рука се склони, сада поново отвара очи, простор је још увек сав магличасто црвен, пламичак свеће мирно трепери. Њена леђа, док се нагиње крај кревета и брише проливену течност. А онда њено несхватљиво кретање кроз просторију, неке ствари које приноси до кревета и ставља их на столицу крај њега. Чангрља крај пећи, убацује дрва, метални звук. Онда дуго седи и гледа преда се, у под. Сада распознаје познате покрете, шумове расплитања и онда спор, дуг, упоран звук чешљања. Знам за кога се чешљаш, каже одједном старац и опет се упре на лактове, тако да се простор пред његовим очима заљуља у свим правцима. За њега, за Кретена. Ударци срца су бржи, иако и даље слабашни. Она не одговара, наставља да споро везује косу. Окреће главу ка њему, не види јој очи, лице јој је обавијено црвеном копреном. Ветар неколико пута протресе кућу, завија, јауче, задува уз падину брега, увис, нестане. Пустићу ти мало крви, каже тихо, устане, његове очи се склапају, послушкује њене кораке који се удаљавају, пролазе кроз ходник, а онда се поново приближавају кревету. Отвори очи и погледом прати улубљену посуду коју спушта на столицу. Откопча му дугмад, рука јој разгрне тканину на његовим грудима, друга рука вади из посуде сићушне животињице и притиска му их на кожу. Пијавице се миголје међу њеним прстима, хладне су и љигаве, и додир им је помало храпав. Сад ћеш брзо да заспиш, каже она. Не желим да заспим, каже старац. Када заспим имам ноћне море. Мора, каже, мора је душа, која напушта уснулог човека и одлази да плаши друге у сновима. Кроз уски прорез притворених старчевих очију поглед јури у копренасту црвену светлост која се потом у тренутку расплињава. Полако се подиже ка таваници и оданде гледа у пијавице.

Увек то кажеш пре него што заспиш. Око је посматра испод таванице, како дуго стоји крај кревета чекајући да потоне у сан. Слабашна снага му истиче из тела, капци му се склапају, тек понекад се отворе и открију белину очних јабучица. Крв ће да оде напоље, каже Аница. И даље стоји крај њега, док се капци не склопе и уместо очију не остане тамо још утонула, стиснута бора. Сипа воду у посуду, стави је да се загреје и за то време се полако свлачи. Стиснутим уснама посматра своје тело, помало омитавеле груди, црвене траке на кожи од удубљења које је оставила храпава

одећа, траке. Посуду спусти на под, пре него што чучне изнад ње, неколико пута се окрене ка прозору. Усне се померају у непознатом дијалогу, опет се осврће ка прозору и по просторији. Старац зајечи у сну, зајечи као дрвеће доле при корењу, док га повија ветар. Њене руке урањају у топлу воду и носе је ка међуножју. Пере се полако и прибрано, док се усне и даље помичу. Поглед јој одлута ка распећу у углу и неколико тренутака се задржи на њему, Бог све види, Бог све зна. У цркви, доле код Светог Ловренца, изнад олтара, нацртано је велико, сјајно божје око. Сада је у тами хладне цркве, а сви путеви до ње су завејани дубоким снегом. Свето она добро зна, а ипак се усуди и плашљиво погледа ка малим прозорима. Нагло устане, брише се увежбаним покретима, а онда навуче спаваћицу и седне на кревет. Прстима угаси свећу. Слуша завијање ветра, који уопште не јењава, и, у ипак тихој просторији сада слабашно и равномерно дисање старца. Око сада почива у њој, у њу се преселило, поглед зуре из ње у таму, заједно са њом чека на нешто што мора да се догоди. Чује хучање, њој ветар хучи као море које никада није видела. За прозором засветли слабашна светиљка. Аница устане и нагло огрне кожух. Тихо отвори врата и на прстима прође кроз ходник. Под надстрешницом стоји здепасти мушкарац са уљаницом у рукама. За његовим леђима ветар пева и носи разигране пахуље у сјају дрхтаве светлости. Заспао је, каже Аница. Онај се окрене и хода кроз ветар и снег на траг, ка стаји. Након неколико корака се окрене, она и даље стоји на прагу. И? каже он. Она се осврне поново ка мрачном ходнику, а онда одвоји од прага и нагло крене за њим. Поглед изађе из ње и прати их кроз море захукталог ветра. Седе на сламеном кревету крај зида, прекривеном чупавим ћебетом и овчијим кожама. Око је сада у њему, његово зурење је оштро, предмети су јасни у сјају светлости уљанице, мада су на ивицама закривљени. И њено лице виде очи здепастог мушкараца, на средини помало развучено, а с обе стране скраћено. Кроз тај поглед она је топла, млада животиња на слами, окружена воњем овчије коже, животињског измећа, воњем оваца које се ћутке и благо померају иза ниске оgrade. Тешка рука досегне за њеном косом, али њена глава се протресе, не сада, каже. Тешка крв му удара о зидове главе, у ушима му звони од напора, од спутавања. Зашто ме зове Кретген? пита. Аница окрене главу ка њему. Ах, каже, па тако су пописали војнике. Буди срећан, дода. Он дуго ћути, мирише њену кожу коју разговетно препознаје у том простору. Руком крене ка челу, дуго и напорно размишља. Најмање двадесет дана никога неће бити овде горе, каже нагло. Аница сагиње главу, па шта, сваке зиме је тако. Он подигне уљаницу ка њеном лицу, које се подиже празног погледа.

Сада, сада се одједном у њему нешто помери. Њено лице је све више развучено, у њему се буди нека изненадна одлука, поглед се заљуља, животиње иза ограда почну да се немирно премештају с ноге на ногу. Колико још дуго? пита, колико још? Аница се повуче до зида, он се окрене и снажном руком је привуче ка себи, опипа под сукњом, дебелим прстима канцасто граби меку материју. Једном ће се пробудити, каже. Неће, каже Аница. Ставила сам му пијавице на кожу. Сада устане и јурне кроз собу, да се видно поље заљуља у свим правцима, хода међу овцама које се преплашено и тихо склањају пред њим, зашкргуће зубима, врати се свом кревету, нагне се сасвим близу њеног лица. Дај му још, дахће у њу. Она тресе и одмахује главом. Подај му се, још му се подај. Уздахне, као након тешког напора. Лежи на кревету и гурне гомилу сламе под главу. Ветар бубњи по стрмој ивици брега. Око жели да види другачије, склања се, нагло се креће кроз простор, угао посматрања се мења. Аница полако устаје и огрће се кожухом. Узима уљаницу и с тешкоћом одгурује врата која са спољашње стране притиска ваздух. Напољу јој ноге до колена тону у снег, споро се креће држећи уљаницу под кожухом. Немирно око иде за њом, сада је и у његовом погледу оближњи предео конкавно закривљен на рубовима, прати је до врата и у ходник, куда ветар повлачи облак снега. Аница мирном руком узима са полице посуду у којој се миголје црне животињице. У кући је мрачно, старац слабашно дише, благо стење у сну, напушта га снага, истиче му крв. Аница ставља уљаницу на столицу крај кревета, а онда се сети нечега, окрене се ка просторији и ногом сруши посуду са водом коју је оставила на поду. Старац се тргне у сну, душа уснулог, душа уснулог. Аница скине распеће и однесе га у другу просторију, покрије га кожухом. Нагло се врати и оклизне се на мокром поду, отетурала се до кревета, један тренутак зури у бору на месту где би требало да буду старчеве очи, очи њеног старог мужа, очи, које су је пре петнаест година среле испред родитељске куће и одвеле је у ту планинску самоћу, само на тренутак гледа у стиснуту и утонулу бору, а онда почне да наглим, прецизним покретима ређа црне животињице по целом телу, чека да се приљубе за груди, за кошчате руке, чело и усне, да почну да сишу. Изгубљени поглед тамног анђела се дивље залеће кроз простор, све види, све зна, све осећа, сва три погледа која је преузео, све три душе, сва три тела, читав простор ка којем се из своје даљине намерио, где је био позван. Види и осећа старчев ропац, његове очи које се отварају и зачуђено зуре у време што истиче кроз крвавоцрвену копрену и потом трепћу у сну што долази, све дубљем; њено грозничаво тело, болну празнину у глави и телу и тешко, набијено, набрекло

мушко тело које се премеће у својој стаји, удара о зид, тетура се међу збуњеним и топлим животињама, устаје, леже, зачуђено гледа предмете око себе који нису више само развучени на средини и закривљени на ивицама, већ су сада и заротирани, умотани у круг што се врти. Аница се усправи, руке јој млитаво леже крај тела. Стоји, гледа у зид, и у светлости што јењава слуша све слабије дисање. Ветар, који бубњи далеко у долини. Мушкарац у стаји леже и покрива се кожухом преко главе. Око се склања у угао, ка месту где је стајало распеће. Једно време мирује и посматра непомични простор далеко унаоколо. А онда се његов поглед полако помера ка вратима и излази напоље, у олујну зимску ноћ. Кроз белу копрену ковитлавог снега креће се ка ивици шуме. Тамо се зауставља и још једном осврће ка кући на рубу пропланка, завејаној снегом, притиснутој уз падину великог брда. Међу деблима, где је скоро сасвим тихо и где има само мало ветра, полако тоне у шуму, а крај неког дрвета нагло се пење увис, кроз тамну крошњу, и осврће преко врхова оморика које заноси ветар. Хучи као море, у таласима се спушта његово хучање по падини оног брда у долини. А ту невидљиви талас забубњи, као да је ударио о невидљиву препреку. Поглед још за тренутак застаје у тами над похорском шумом, горе над Светим Ловренцом, где се над олтаром у хладној и празној цркви налази затворено сјајно божје око. Јечање влакнасте дрвене материје, канцасто хватање за корење, ковитлави облак снега који га носи високо. И још један поглед на обе дрвене куће далеко доле. А онда се нагло, уз талас, спусти низ падину доле, ка долини.

Превела са словеначког
Ана Ристовић